

1 Cum se redactează dispoziția pentru cauză de moarte (testament, testament conjunctiv, pact asupra unei succesiuni viitoare)?

În dreptul român este interzis testamentul conjunctiv și pactul asupra unei succesiuni viitoare.

Testamentul ordinar poate fi olograf sau autentic.

Testamentul olograf este scris, datat și semnat de testator, iar înainte de executare se prezintă la notar pentru a fi vizat și validat.

Testamentul autentic este îndeplinit de un notar/o altă persoană învestită cu autoritate publică. Testatorul îl dictează în fața notarului, care îl scrie și i-l citește, cu menționarea acestor formalități. Dacă este deja redactat de testator, testamentul este citit de notar și, după citire, testatorul declară că actul reprezintă ultima sa voință. Testamentul este semnat de testator, iar încheierea de autentificare de notar. La autentificare testatorul poate fi asistat de unul /doi martori.

Testamentele privilegiate întocmite în situații speciale de anumiți agenți instrumentatori, în prezența a doi martori, au forța probantă a actului autentic.

Pentru sume de bani depuse la instituții specializate trebuie îndeplinite condițiile de formă din legile speciale de organizare ale acestora.

Testamentul **conține** dispoziții privind desemnarea (in)directă a legatarului, partaj, dezmoștenire, numirea de executori testamentari, sarcini, revocare legate etc.

Dispozițiile referitoare la transmiterea patrimoniului succesoral/bunurilor se numesc legate. **Legatele** sunt universale sau cu titlu universal/particular. **Legatul universal** conferă vocație la întreaga moștenire, iar **legatul cu titlu universal** la o fracțiune.

A se vedea art. 1034 și urm. Cod civil.

2 Ar trebui ca dispoziția să fie înregistrată și, dacă da, în ce mod?

Notarul care autentifică testamentul trebuie să îl înscrie în **Registrul național notarial de evidență a liberalităților RNNEL**, în care se înregistrează și donațiile.

A se vedea art. 1046 Cod civil, art. 164 din Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995 republicată.

3 Există restricții asupra libertății de a dispune pentru cauză de moarte (rezervă succesorală, de exemplu)?

Rezerva succesorală reprezintă partea din moștenire la care moștenitorii rezervari (soțul supraviețuitor, descendenții, ascendenții privilegiați-părinții defunctului) au dreptul, chiar împotriva voinței defunctului. Rezerva succesorală a fiecărui moștenitor rezervatar este de jumătate din cota succesorală care, în absența liberalităților/dezmoștenirilor, i s-ar fi convenit ca moștenitor legal.

A se vedea art. 1086 și urm. Cod civil.

4 În cazul în care nu există o dispoziție pentru cauză de moarte, cine moștenește și în ce proporție?

Moștenirea se cuvine moștenitorilor legali care sunt soțul supraviețuitor și rudele defunctului în următoarea ordine:

descendenți – clasa întâi

ascendenți și colaterali privilegiați-clasa a doua

ascendenți ordinari – clasa a treia

colaterali ordinari – clasa a patra

Descendenții și ascendenții au vocație la moștenire indiferent de gradul de rudenie, iar colaterali numai până la gradul al patrulea.

Pot veni la moștenire prin reprezentare succesorală numai descendenții copiilor defunctului și descendenții fraților/surorilor defunctului. În cazul reprezentării moștenirea se împarte pe tulpină. Dacă o tulpină are mai multe ramuri, subdivizarea se face pe tulpină partea convenită împărțindu-se egal.

Soțul supraviețuitor vine la moștenire în concurs cu oricare dintre clasele de moștenitori legali, cota convenită fiind:

1/4 în concurs cu descendenții

1/3 în concurs cu ascendenți privilegiați și colaterali privilegiați

1/2 în concurs fie numai cu ascendenți privilegiați, fie numai cu colaterali privilegiați

3/4 în concurs fie cu ascendenți ordinari, fie cu colaterali ordinari.

Soțul supraviețuitor poate beneficia de un drept de abitație asupra casei în care a locuit și poate moșteni mobilierul și obiectele de uz casnic comune.

Descendenții, copiii defunctului și urmașii lor în linie dreaptă înălătură pe moștenitorii din celelalte clase și vin la moștenire în ordinea proximității gradului de rudenie. În concurs cu soțul supraviețuitor descendenții culeg împreună 3/4 din moștenire.

Ascendenții privilegiați sunt tatăl și mama defunctului iar moștenirea convenită acestora se împarte egal.

Colaterali privilegiați sunt frații și surorile defunctului și descendenții acestora, până la al patrulea grad.

Dacă soțul supraviețuitor vine la moștenire în concurs atât cu ascendenți privilegiați cât și cu colaterali privilegiați, partea convenită clasei a doua este de 2/3; în concurs fie numai cu ascendenți privilegiați, fie numai cu colaterali privilegiați, partea convenită clasei a doua este de 1/2.

Moștenirea convenită ascendenților privilegiați și colateralilor privilegiați se împarte între aceștia în funcție de numărul ascendenților privilegiați. Dacă vine un singur părinte acesta culege 1/4, iar colateralii privilegiați 3/4. Dacă vin 2 părinți, aceștia vor culege împreună 1/2, iar colateralii privilegiați cealaltă 1/2.

Moștenirea colateralilor privilegiați se împarte între ei egal, iar dacă vin la moștenire prin reprezentare pe tulpină. În cazul rudeniei pe linii colaterale diferite, moștenirea se împarte egal între linia maternă și cea paternă cu aplicarea regulilor anterioare. Colaterali care sunt rude cu defunctul pe ambele linii vor cumula părțile.

Dacă nu sunt moștenitori, **moștenirea este vacantă**, fiind culeasă de comuna, orașul/municipiul de locul situației bunurilor la data deschiderii moștenirii.

A se vedea art. 970-983, art. 1135-1140 Cod civil.

5 Care este autoritatea competentă:**5.1 În materie de succesiune?**

Notarul public pentru succesiunile necontencioase și instanța judecătorească de prim grad (judecătoria) pentru succesiunile contencioase.

Succesibilul/altă persoană interesată poate sesiza direct instanța, cu depunerea obligatorie unei încheieri notariale de verificare a evidențelor succesoriale.

A se vedea art. 103 și urm. din Legea nr. 36/1995, art. 193 Cod de proc. civilă.

5.2 să primească o declarație de renunțare sau de acceptare a unei succesiuni?

Acceptarea este expresă când succesibilul își însușește explicit titlul/calitatea de moștenitor. Acceptarea este tacită când succesibilul face un act/fapt pe care nu ar putea să îl facă decât în calitate de moștenitor (art. 1108 Cod civil).

Declarația de renunțare se face în formă autentică la notar public/misiunea diplomatică și oficiul consular al României (art. 1120 alin. 2 Cod civil).

În Registrul național notarial de evidență a opțiunilor succesoriale RNNEOS se înregistrează toate actele notariale referitoare la acceptarea, respectiv renunțarea la moștenire.

5.3 să primească o declarație de renunțare sau de acceptare a unui legat?

A se vedea 5.2.

5.4 să primească o declarație de renunțare sau de acceptare a unei rezerve succesoriale?

A se vedea 5.2.

După deschiderea moștenirii, liberalitățile care încalcă rezerva succesorală sunt supuse reducțiunii, la cererea moștenitorilor rezervatari, succesiorilor și creditorii chirografari ai moștenitorilor rezervatari. În cazul pluralității de moștenitori rezervatari, reducțiunea operează numai în limita cotei de rezervă cuvenite solicitantului și profită numai acestuia. Reducțiunea are ca efect ineficacitatea legatelor sau desființarea donațiilor.

Vezi art. 1092-1097 Cod civil.

6 Scurtă descriere a procedurii de soluționare a unei succesiuni în temeiul legislației naționale, inclusiv pentru lichidarea patrimoniului succesoral și pentru partajul bunurilor (trebuie furnizate și informații din care să reiasă dacă procedura de succesiune este deschisă de o instanță sau de altă autoritate competentă din proprie inițiativă)

Procedura succesorală notarială se deschide la cerere. Cererea este înscrisă în registrul succesoral al notarului, după înregistrarea în evidențele succesoriale de la nivelul camerelor notarilor. Notarul sesizat își verifică competența teritorială și dispune citarea celor care au vocație la moștenire, iar, dacă există testament, citează pe legatar, executorul testamentar, reprezentantul legal al moștenitorului incapabil, autoritatea tutelară (dacă este cazul), reprezentantul administrației publice (în cazul succesiunii vacante). Notarul stabilește calitatea moștenitorilor și legatarilor, întinderea drepturilor și compunerea masei succesoriale.

Numărul și calitatea de succesibil și/sau titlul de legatar se stabilesc prin acte de stare civilă, prin testament și cu martori. Bunurile se dovedesc prin înscrisuri /orice alt mijloc de probă admis de lege.

A se vedea art. 103 - 120 din Legea nr. 36/1995, republicată.

Succesibilul/altă persoană interesată poate sesiza direct instanța judecătorească cu anexarea unei încheieri notariale cu privire la verificarea evidențelor succesoriale. Partajul judiciar se poate realiza prin înțelegerea părților sau, în caz contrar, instanța va stabili bunurile, calitatea de comoștenitor, cota-parte, creanțele, datoriile și sarcinile. Instanța se poate pronunța cu privire la reducțiunea liberalităților excesive, raportul donațiilor. Împărțeala bunurilor se face în natură, prin formarea de loturi sau prin atribuirea bunului unuia din moștenitori cu plata sumelor cuvenite celorlalți moștenitori. Instanța poate dispune vânzarea bunului, prin învoiala părților sau de către executorul judecătoresc, prin licitație publică. Instanța se pronunță prin hotărâre, iar sumele depuse de unul din comoștenitori pentru ceilalți și cele rezultate din vânzare sunt împărțite de instanță.

A se vedea art. 110 din Legea nr. 36/1995, art. 193 alin. 3 Cod de proc. civilă.

Notarul va putea proceda la **lichidarea pasivului succesoral**, cu acordul tuturor moștenitorilor, respectiv la recuperarea creanțelor; plata datoriilor și pasivului; valorificarea bunurilor (i)mobile; executarea legatelor particulare.

Notarul va elibera, în faza premergătoare obligatorie, un **certificat succesoral de lichidare**, care cuprinde masa succesorală (activ și pasiv), moștenitorii și cotele și acordul lor cu privire la modul de lichidare a pasivului, numirea lichidatorului și termenul de finalizare.

Lichidatorul realizează creanțele succesiunii, plătește datoriile și valorifică bunurile. Lichidatorul prezintă notarului instrumentator o dare de seamă care include operațiunile îndeplinite pentru recuperarea creanțelor și modalitatea de stingere a pasivului. După finalizare, notarul eliberează **certificatul de moștenitor**, în masa succesorală urmând a fi evidențiat produsul net al lichidării.

A se vedea art. 121-134 din Legea nr. 36/1995, art. 1114 Cod civil.

Partajul succesoral între moștenitori se face după emiterea certificatului de moștenitor eliberat după lichidare. Partajul poate fi voluntar. Raportul donațiilor este obligația pe care o au soțul supraviețuitor și descendenții defunctului care vin la moștenirea legală de a readuce la moștenire bunurile donate fără scutire de raport.

Plata pasivului. Excepțiile de la divizarea de drept a pasivului moștenirii

Moștenitorii universali și cu titlu universal contribuie la plata datoriilor și sarcinilor moștenirii proporțional cu cota succesorală ce îi revine fiecăruia.

Creditorii personali ai moștenitorilor și orice persoană interesată pot cere partajul, pretinde să fie prezenți la partajul voluntar sau să intervină în partaj.

Cererile creditorilor se înscriu pentru opozabilitate față de terți în Registrul național notarial de evidență a creditorilor persoanelor fizice și a opozițiilor la efectuarea partajului succesoral RNNEC.

Moștenitorul universal/cu titlu universal care a plătit din datoria comună mai mult are drept de regres împotriva celorlalți, numai pentru partea din datoria comună ce revenea fiecăruia, chiar dacă acesta ar fi fost subrogat în drepturile creditorilor.

Partajul de ascendent

Ascendenții pot face partajul bunurilor lor între descendenți, prin donație sau testament. Dacă nu au fost cuprinse toate bunurile moștenirii, bunurile necuprinse se vor partaja conform legii.

A se vedea art. 669-686, 1143 - 1163 Cod civil.

7 Cum și când devine cineva moștenitor sau legatar?

O persoană poate moșteni dacă există la momentul deschiderii moștenirii și/sau are capacitatea de a primi liberalități; are vocație succesorală; nu este nedemn; nu este dezmoștenit.

Cel chemat la moștenire poate accepta/renunța la moștenire. Legatarul moștenitor legal își poate exercita opțiunea în oricare dintre aceste calități. Dacă, deși nu a fost încalcată rezerva, din testament rezultă că defunctul a dorit să diminueze cota ce i s-ar fi cuvenit legatarului moștenitor legal, acesta din urmă poate opta doar ca legatar.

A se vedea art. 957-963, 987, 989, 993, 1074-1076, 1100 și 1102 Cod civil.

8 Preiau moștenitorii datoriile defunctului și, dacă da, în ce condiții?

Da, a se vedea 6.

9 Ce documente și/sau informații sunt necesare de obicei pentru înregistrarea bunurilor imobile?

Cererea de înscriere în cartea funciară este însoțită de înscrisul original/copia legalizată, iar, în cazul hotărârii judecătorești, o copie legalizată cu mențiunea definitivă. Întabularea/înscrierea se face prin încheierea registratorului dacă înscrisul îndeplinește mai multe condiții referitoare la formă; identificarea părții și imobilului; existența unei traducerii legalizate (în cazul actului autentic notarial, acesta trebuie încheiat de un notar român); existența unor extrase de carte funciară; plata tarifului etc. Prima înregistrare a imobilelor în sistemul integrat de cadastru și carte funciară se poate realiza și în baza certificatului de moștenitor și a documentației cadastrale.

9.1 Este numirea unui administrator obligatorie sau obligatorie la cerere? Dacă ea este obligatorie sau obligatorie la cerere, ce demersuri trebuie efectuate?

Desemnare voluntară

Testatorul poate numi una/mai multe persoane conferindu-le împuternicirea executării testamentului. Executorul testamentar administrează patrimoniul succesoral cel mult 2 ani de la deschiderea moștenirii. Perioada poate fi prelungită de instanță.

Numire obligatorie

Dacă debitorul moare înainte de sesizarea executorului judecătoresc, executarea silită nu poate fi pornită, iar dacă moare după ce aceasta a fost pornită, ea nu poate fi continuată cât timp moștenirea nu a fost acceptată sau nu a fost numit un curator al succesiunii/curator special pentru executare. Dacă creditorul sau executorul judecătoresc ia cunoștință că debitorul a decedat, acesta este obligat să solicite camerei notarilor publici de la ultimul domiciliu al defunctului să facă mențiune în registrul special despre începerea executării silite și să îi elibereze un certificat din care să rezulte dacă moștenirea a fost sau nu dezbătută, iar, în caz afirmativ, moștenitorii și faptul dacă până la acceptarea moștenirii a fost sau nu numit un curator.

Dacă există pericol de înstrăinare, pierdere, înlocuire/distrugere a bunurilor, notarul pune bunurile sub sigiliu sau le predă unui custode.

Cât timp moștenirea nu a fost acceptată sau dacă succesibilul nu este cunoscut, notarul poate să numească un curator special al moștenirii, pentru apărarea drepturilor moștenitorului eventual.

A se vedea art. 686 Codul de proc. Civ., art. 1117 alin. 3, 1136, art.1077 - 1085 Codul civil.

9.2 Cine este îndrituit să execute dispoziția pentru cauză de moarte lăsată de defunct și/sau să administreze patrimoniul succesoral?

Executorul testamentar, lichidatorul, un succesibil legal/testamentar numit custode/curator (A se vedea lit. 9.1.)

Lichidatorul, care își îndeplinește atribuțiile sub supravegherea notarului, poate fi desemnat de defunct, moștenitori sau instanța de judecată.

A se vedea art. 124 din Legea nr. 36/1995, art. 1117 alin.3, 1136 Cod civil.

9.3 Ce competențe are un administrator?

A se vedea lit. 9.1.

Executorul testamentar pune sigiliile, face inventarul, cere instanței să încuviințeze vânzarea bunurilor, plătește datoriile moștenirii, încasează creanțele moștenirii.

A se vedea art. 1077 - 1085 Cod civil, art. 103-134 din Legea nr. 36/1995.

10 Ce documente sunt eliberate de obicei, în temeiul legislației naționale, în cursul sau la finalul unei cauze de succesiune pentru atestarea statutului și a drepturilor beneficiarilor? Au aceste documente efecte probatorii specifice?

Notarul întocmește încheieri motivate, iar la sfârșitul dezbaterii încheierea finală pe baza căreia se redactează certificatul de moștenitor/legatar.

Certificatul de moștenitor cuprinde modalitatea de stabilire a întinderii drepturilor și face dovada calității de moștenitor și a dreptului de proprietate. Notarul poate elibera un **certificat de calitate de moștenitor**, care atestă numărul, calitatea și întinderea drepturilor, fără masa succesorală.

În lipsa moștenitorilor se constată că succesiunea este vacantă și se eliberează **certificat de vacanță succesorală**.

Notarul poate relua procedura în vederea completării încheierii finale cu bunurile omise eliberând un **certificat de moștenitor suplimentar**.

Cei care se consideră vătămați pot cere instanței anularea certificatului și stabilirea drepturilor lor. **În cazul anulării notarul va elibera un nou certificat pe baza hotărârii judecătorești definitive.** Persoanele interesate se pot adresa și notarului public în scopul încheierii unui act autentic care să ateste soluționarea pe cale amiabilă a diferendului. În această situație se eliberează un nou certificat de moștenitor. Până la soluționarea diferendului pe cale amiabilă prin încheierea actului notarial sau până la anularea certificatului de moștenitor prin hotărâre judecătorească, acesta face dovada calității de moștenitor, legal sau testamentar, precum și dovada dreptului de proprietate al moștenitorilor acceptanți asupra bunurilor din masa succesorală, în cota care se cuvine fiecăruia.

Prin petiția de ereditate moștenitorul cu vocație universală/cu titlu universal poate obține oricând recunoașterea acestei calități contra persoanei care posedă fără titlu bunuri din patrimoniul succesoral.

În cadrul dezbaterii unei moșteniri contencioase, instanțele judecătorești emit încheieri și hotărâri judecătorești. Hotărârea de partaj are efect constitutiv și, după ce rămâne definitivă, constituie titlu executoriu.

A se vedea art. 1130-1134, 1635 - 1639 Codul civil, art. 113-120 urm. din Legea nr. 36/1995.

Această pagină face parte din portalul [Europa ta](#).

Ne-am bucura să primim [feedbackul](#) dumneavoastră cu privire la utilitatea informațiilor furnizate.

This webpage is part of an EU quality network

Ultima actualizare: 11/12/2020

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.